

School for Teachers
Училище за учители

ИМА ЛИ МЯСТО „НОВОТО ИЗКУСТВО“ В КЛАСНИТЕ СТАИ?

Георги Йорданов

Втора английска езикова гимназия „Томас Джеферсън“ – София

Резюме. Обучението в училище, у дома и в свободното време провокира креативността и творческия потенциал на личността предимно чрез средствата на изобразителното изкуство. Но до каква степен обучението по изобразително изкуство в момента отговаря на тези нови изисквания? Училището, и в частност, учителят продължава да преподава по старите норми и правила. Учениците, от своя страна, чуват неща, които са им скучни и неразбрани. Получава се отдалечаване и неразбирателство между двете най-важни нива в образованието: учител – ученик. Изкуството е едно от основните неща за формирането на ценности, но когато не се преподава по удачен и разбран начин на учениците, то губи своята формираща сила.

Това налага необходимостта да се изпробват различни нови образователни форми, за да се установи ефективността им съобразно с очакваните резултати. В отговор учебната програма по изобразително изкуство трябва да е съобразена с потребностите на времето и динамиката на развитие на заобикалящата ни действителност. Тя трябва да е отворена, гъвкава и динамична система за обучение и възпитание чрез изкуство. Необходими са ново, нетрадиционно образование по изобразително изкуство и тотална смяна на възгледите у преподавателите, за да се сформира едно ново мислене, адекватно на новата среда. Децата се променят заедно със средата около тях. За учителя по рисуване вече не е достатъчно единствено да бъде добър художник или добър педагог, той трябва едновременно с това да бъде и съвременен човек.

Свидетели сме на безпрецедентна динамика в съвременния свят. Ние, хората, които се занимаваме с образование, знаем, че то е мащабна система, до голяма степен консервативна в своята основа. Това означава, че новата визия и новите ценности изискват различен подход. В училище трябва да се изучават неща, близки до децата, неща, които са им познати и лесно възприемани. Има теми в преподаването на изкуство, смятани за табу, но точно тези теми са интересни за подрастващите. Интерактивните дигитални форми, като алтернатива на традиционното обучение

по изобразително изкуство, са подходящи за стимулиране на креативността у учениците. Чрез взаимодействие те провокират чувствата, емоциите и въображението им, стимулират ги чрез непосредствено въздействие върху сетивата. Така наречените комуникативни изкуства са неограничени в използването на изразни средства и учителите трябва да се възползват от това и под влияние на изобразителното изкуство активно да се променят социалните нагласи и стереотипи в учениците.

Изобразителното изкуство е древно като човешката история. То е източник на култура и е универсален език на цивилизацията. Участва във формирането на културните традиции и националната историческа памет, отразява заобикалящата ни действителност – общество и природа, и в същото време създава нови интерпретации на реалния свят. И в миналото, и днес изобразителните дейности са имали своето предназначение и място във всички сфери на обществения живот.

Със смяната на социално-икономическата система в България настъпват изменения по цялата верига от връзки и социални зависимости в начина на живот. В унисон с промените в цялото общество се осъществява реформа и в образователната система. Изработват се нови държавни образователни изисквания за обучение на подрастващите по всички предмети, залага се по-голямо участие на образователните институции в осмисляне на свободното им време. Стимулират се ученето през целия живот и развиването на културни компетенции чрез общуване в различни форми и на различни места. Предоставя се възможност за прилагане на разнообразни педагогически технологии от страна на учителя и реализиране на оригинални идеи от страна на ученика. Обучението в училище, у дома и в свободното време провокира креативността и творческия потенциал на личността и чрез средствата на изобразителното изкуство. Но до каква степен обучението по изобразително изкуство в момента отговаря на тези нови изисквания? Училището, и в частност учителят, продължава да преподава по старите норми и правила. Учениците, от своя страна, чуват неща, които са им скучни и неразбрани. Получава се едно отдалечаване и неразбирателство между двете най-важни нива в образованието: учител – ученик. Изкуството е едно от основните неща за формирането на ценности, но когато не се преподава по удачен и разбран начин на учениците, то губи своята формираща сила.

Това налага необходимостта да се изпробват различни образователни форми, за да се установи ефективността им съобразно с очакваните резултати. В отговор учебната програма по изобразително изкуство трябва да е съобразена с потребностите на времето и динамиката на развитие на заобикалящата ни действителност. Тя трябва да е отворена, гъвкава и динамична система за обучение и възпитание чрез изкуство. Специфичните средства на изобразителното изкуство и на изобразителните дейности имат важно значение за формирането на индивидуалните качества на личността не само в емоционално-естетическата сфера, а и за улесняване на социалната адаптация, оформяне на отношение към света на основата на непреходните национални и общочовешки ценности.

Говорим за един вид ново нетрадиционно образование по изобразително изкуство и тотална смяна на възгледите у преподавателите, за да се сформира едно ново мислене, адекватно на новата среда. Тук ще цитирам Артър Ефланд – един от най-големите специалисти по история на художественото образование, който смята, че художественото образование на всички времена, епохи, култури зависи от три неща: от процесите в самото изкуство, от процесите в образованието, като система, и третия фактор, който е много важен, но като че ли остава незабележим – от цензурата. В старото преподаване има прекалено много цензура, прекалено много „аристократичност“ и в един момент преподавателите по изкуства остават вирнали носове и тотално неразбрани както от системата, така и от учениците. Те говорят на друг език, непонятен на децата, но най-жалкото е, че не искат да се променят, защото смятат своя предмет за елитарен. Защо непрекъснато имаме повторемост, дори бих казал, ритуална повторемост на едни и същи неща, теми и задачи? Предполагам, че родителите и дори дядовците на децата свързват часовете по изобразително изкуство с рисуване на круши, ябълки и фигурални композиции на темата „приятелство“ или „рожден ден“. Нима само това е изкуство, нима за всичките тези динамични години не са се променили поколенията? И защо доста разтеглено във времето, художественото образование губи от своята активност и динамика и в същото време не допуска много важни дялове, съдържателни като обем, които да бъдат разгърнати точно тогава, когато е необходимо? И докато децата и средата около тях се променят, единственото, което остава същото, е маргиналният учител по рисуване.

Свидетели сме на безпрецедентна динамика в съвременния свят. Много трудно днес някой би претендирал, че е напълно ориентиран в процесите, които се случват, и едва ли би предвидил какво ще се случи в света на изкуството дори и в най-близка дистанция. Ние, хората, които се занимаваме с образование, знаем, че то е мащабна система, до голяма степен консервативна в своята основа. Но това означава, че новата визия и новите ценности изискват различен подход. В училище трябва да се изучават неща, близки до децата, неща, които са им познати и лесно възприемани. Защо не може в училище да се говори за графити, стрийт арт, дигитално изкуство, дизайн, реклама, перформанс, инсталация? Нима това не е изкуство? Може да се направят проекти, в които да се включат ученици, и с помощта на графити или стрийт арт да се облагороди дадена среда. И едновременно с това учениците да разберат, че изкуството е навсякъде около нас и има много форми, а не единствено затворено между стените на галериите. Защо формата да не е рекламна кампания за благотворителна или друга цел, съдържаща в себе си билбордове, плакати, перформанси или други средства. Развитието на технологиите предоставя съвсем естествено един друг визуален код, който започваме да използваме, а пък децата още от съвсем малки култивират нагласи към него. Близко до децата са игрите, програмите за компютри и телефони, те са един вид визуална комуникация, която може да се включи в

обучението. Изработването на игри или примамливи приложения, с които младите хора да навлизат в обширния свят на изкуството, интерактивните дигитални форми, като алтернатива на традиционното обучение по изобразително изкуство, са подходящи за стимулиране на креативността у учениците. Чрез взаимодействие те провокират чувствата, емоциите и въображението им, стимулират ги чрез непосредствено въздействие върху сетивата. Така наречените комуникативни изкуства са неограничени в използването на изразни средства. Разглеждането на теми от заобикалящата ни социална среда пряко показва на учениците огромното значение на изобразителното изкуство във всичките му форми като продукт на тази среда и като форма на въздействие върху нея. В същото време, под влияние на двустранното взаимодействие техника – изобразително изкуство може активно да се променят социалните нагласи и стереотипи.

Изкуството, като начин на възприемане и на откриване на света, е един доста различен метод от всички други научни методи, които се употребяват в обучението. Този метод минава непременно през ръцете на обучаемите – нещо, което наричаме психофизически начин. Минавайки през някакъв тип опит, хората действително отключват у себе си творчески потенциал, независимо дали един ден ще се превърнат в художници, или в хора, които решават задачи или пращат ракети в Космоса. Независимо от това начинът им на мислене ще бъде далеч по-свободен, творчески, ако минат в ранните си години през един такъв период на опит извън понятийните зони. Защото понятията са вече граници, създадени предварително от обществото, от езиците, от начина, по който общуваме, и те носят в себе си оная рамка и традиция, която много често формира еднакви и безинтересни хора. Просто всичко става доста произволно, а „заразата на изкуството“, парадоксално е, но не може да стане система. Тя винаги идва от личния контакт. В това отношение ролята на учителя по изобразително изкуство е изключително важна, защото той трябва „да заразява“, трябва да е интересен човек. Учителят трябва да отвори очите на тези млади хора към изкуството, да изгради нова ценностна система. Той е константата в уравнението, което трябва да се промени. Не е достатъчно единствено да бъдеш добър художник или добър педагог, трябва едновременно с това да бъдеш и съвременен човек.

Сериозно стои проблемът за ценностите, в които са възпитавани децата на България, именно културата и изкуството възпитават и изграждат духовността. Това е важно за всички нас не защото искаме децата ни да станат художници, а за да могат да ценят изкуството, да го познават, да израснат като свободни и мислещи хора.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. <http://shu.bg/sites/default/files/izdaniq/01-bl-papazov.pdf>

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Angelova, L. & Legkostup, P. (2014). *Teoriya i metodika na izobrazitelното izkustvo*. Sofia: Prosveta. [Ангелова, Л. & Легкоступ, П. (2014). *Теория и методика на изобразителното изкуство*. София: Просвета.]
- Moynova, M. & Savcheva, M. (2012). *Interaktivni metodi v obuchenieto po izobrazitelno izkustvo*. Sofia: Prosveta. [Мойнова, М. & Савчева, М. (2012). *Интерактивни методи в обучението по изобразително изкуство*. София: Просвета.]
- Damyantov, B. (2001). *Obsazhdane na rezultatite v obuchenieto po izobrazitelno izkustvo*. Sofia: Zlatyu Boyadzhiev. [Дамьянов, Б. (2001). *Обсъждане на резултатите в обучението по изобразително изкуство*. София: Златю Бояджиев.]

IS THERE A PLACE FOR THE “NEW ART” IN CLASSROOMS?

Abstract. Creativity and personality creative potential is provoked mostly by the means of fine art when at school, or at home during one's spare time. To what extent - does art education meet these new requirements at present? The school and in particular the teacher continue to teach by following the old norms and rules. Students, on the other hand, listen to things that are boring for them or incomprehensible. A gulf and misunderstanding develops between the two most important levels in the education process - teacher-student. Art is one of the basic means in the formation of values; but when it is not taught felicitously and comprehensively to students, it loses its formative power.

This calls for experimenting different new forms of education in order to establish their effectiveness according to the expected results. In response, the fine arts curriculum should be in conformity with the needs of the time and the dynamics of the surrounding reality development. It should be an open, flexible and dynamic system of learning and education through art.

A kind of new non-traditional art education is considered. A total change of teachers' views should ensue so as to form a new way of thinking, acceptable for the new environment. As the children change, the environment around them changes, the only thing that remains the same is the teacher of fine art classes. It's not enough to be a good artist or a good pedagogue; you have to be a modern person as well.

✉ **Mr. Georgi Jordanov**

Senior Teacher of Arts

2nd English Language High School “Thomas Jefferson”

Sofia, Bulgaria

E- mail: kj_studio@abv.bg